

گزارشی از اولین سفر ناصرالدین شاه به فرانسه

در سفری به شهر کوچک فرته
ماسه (۱) که در منطقه ارن (۲) فرانسه
واقع است بنا آقسای ژرژ لویژ (۳)
رئیس کتابخانه شهرداری این شهر آشنا
شدم. نامبرده که سخت شیفته جمع آوری
آثار کهن بودو به مطالعه کتب تاریخ
و شناخت گذشته ملل کهن دلبستگی
زیادداشت پس از آگاهی بر ایرانی بودنم
سخن از ایران و تاریخ کهنسال آن بمیان
آورده اظهار داشت از یادداشت های
پرنس ژیلن-ریشارد فرانسوا ماری دو
برگه دوسن وینوک (۴) صاحب شاتوی
رن (۵) و معاون مارشال مالک ماهون (۶)
رئیس جمهور کشور فرانسه (۱۸۷۹-
۱۸۷۳) نسخه ای خطی در اختیار دارم
که شامل گزارشی از اولین سفر ناصرالدین
شاه بفرانسه است. با شنیدن این خبر
به دیدن اصل گزارش علاقه نشان داده به
مطالعه آن موفق شدم و چون آن را ،
هر چند ناتمام بود، تازه و جالب یافتم
رونویسی از آن برداشتم که ترجمه آن
اینک به خوانندگان گرامی مجله و حید
تقدیم می گردد .

از یادداشتهای خطی: پرنس
ژیلن ریشارد
ترجمه: دکتر فریدون وحید
استادیار دانشگاه اصفهان

ف - وحید

ششم ژوئیه ۱۸۷۳ - رسیدن شاه ایران

من مارشال را در ایستگاه پاسی (۷) همراهی می‌کنم. در این ایستگاه در ساعت شش و در هوایی فرحبخش شاه پیاده می‌شود. مارشال همراه شاه، صدر اعظم و دوک دو بروگلی (۸)، در کالسکه سوار می‌شود. روزنامه نگاران آنان را محاصره کرده چند کالسکه‌ای را که بایرانیان ملنزم رکاب اختصاص داده شده است اشغال می‌کنند. کمی بعد مشاهده می‌شود که همگی آنان در پی جمع همراهان در حرکتند. در مسیر جمعیتی انبوه بچشم می‌خورد در محل طاق نصرت (Arc de Triomphe) بوسیله یکی از اعضای انجمن شهر سخنرانی بعمل آمد. شاه تحت تأثیر شکوه و عظمت طاق نصرت قرار گرفته است. ساعت ۸ به کاخ ریاست جمهوری می‌رسیم.

شاه در یکی از دور دست‌ترین اطاق‌ها دسته‌گل بسیار زیبایی می‌یابد که از طرف یکی از خوش‌حضرتین خانه‌ها اهدا شده است. این خانم قصد داشت آدرس خود را روی دسته‌گل بگذارد شاه متوجه مطلب شده از یکی از همراهان سؤال می‌کند آیا این اطاق را دری پنهانی هست یا نه؟

مارشال لحظه‌ای چند پس از ورود به کاخ ریاست جمهوری شاه را ترک کرده و به ورسای باز می‌گردد.

هفتم ژوئیه ۱۸۷۳

در مجلس طرح قانونی مربوط به تجدید سازمان ارتش قرائت می‌شود جلسه بسیار پر شور و هیجان است. نمایندگان تصمیم می‌گیرند، همگی در مراسم سان که روز دهم در لونشان (Longchamp) برگزار می‌شود شرکت کنند. این کار آشفتنکی و دگرگونی بزرگی در ترتیب جاها بوجود آورده و در حدود ۶۰۰۰ فرانک تمام خواهد شد. آنان به اندازه‌ای بر سر این موضوع تحریک شده‌اند که یکی از مسائل مهم روز، مسأله ادامه محاصره تا پانزدهم نوامبر را بدون بحث و گفتگو از نظر می‌گذرانند من مجبورم همه شب را بر سر تغییر نظم و ترتیب تریبونهای لونشان بگذارم.

هشتم ژوئیه ۱۸۷۳

شاه برای بازدید رئیس مجلس و مارشال با یک کبالسکه چهار اسبه به ورسای می آید. گردش در پارک، شام صدوپنجاه نفری در قالار آینه، نتیجه بسیار خوب، شام مختص، گرما بینهایت. شاه در برابر شکوه و عظمت ورسای در شگفتی است. تماشای فوران سرباز و چراغانی شده آنها پس از شام، جمعیت بیرون از اندازه، موفقیت کامل. مشعل داران و دسته های تیپ ششم زره دار شاه را تا پاریس همراهی می کنند.

نهم ژوئیه ۱۸۷۳

برای بانجام رساندن مأموریت خود در سازمان دادن تربیونها تمامی روز را در پاریس و لو نشان به این سوی و آن سوی دویدم.

دهم ژوئیه ۱۸۷۳

مراسم سان بزرگ، ۶۵۰۰۰ نفر در میدان مساوقات حاضر شده اند ساعت ۹ در محل دروازه مادرید (Grille de Madrid) براسب می نشینم شاه براسب عربی سفیدی که دم سورتی رنگش با الماس پوشیده شده سوار می شود. من از طرف مارشال نامور راهنمایی نفرات اول ستون برای گذشتن از جلوی سپاهیان می باشم. سواره نظام در میدان مشق جایگزین شده است پیاده نظام در پیست بزرگ سپاهیان باشکوه و مجللند.

شاه بادقت زیادی به گردان سن سیر (Saint cyr) نگاه می کند. او از اسب پیاده شده برای مشاهده رژه به جایگاه افتخار بالا می رود. مارشال رو بروی تربیونها براسب باقی می ماند. او از عهده رام کردن مرکب خود که اسبی بسیار دشوار است بر نیامده براسب دیگری می نشیند و اسب خود را به من می سپارد. این مرکب سرکش دویا سه بار مرا با خطر بر زمین خوردن مواجه می کند. رژه دو ساعت و نیم بدرازا می کشد و بسیار خوب برگزار می گردد تنها وضع چند گردان پیاده نظام چندان رضایت بخش نیست. وضع زره داران عالیست و با شور و هیجان زیادی از آنان استقبال می شود. در پایان رژه مارشال برای ادای سلام بسوی شاه میرود و فریادهای زنده باد ماک ماهون، زنده باد

مارشال او را همراهی می‌کنند. او بوسیله جمعیت تا دروازه سن کلو (Saint cloud) بدرقه می‌شود.

یازدهم ژوئیه ۱۸۷۳

برگزاری نمایش سیرک در حضور شاه که سخت شیفته و مسحور بنظر میرسد، بلیط ورودی برای يك نفر بقیمت پنجاه فرانك جلوی در فروش میرسد سالن از جمعیت پر است و زنان بتعداد زیاد و با آرایش کامل قسمت اعظم جمعیت را تشکیل می‌دهند.

دوازدهم ژوئیه ۱۸۷۳

مارشال باتفاق همه اطرافیان خود بسوی پاریس حرکت می‌کند. مهمانی بزرگی در اپرا (Opera) برگزار می‌گردد، وضع سالن عالیت شاه مشغول بنظر نمی‌رسد، آقای دو بروگلی (M. de Broglie) جلوی لژ مهمانی بطرز ناشایستی به خواب رفته است. سالن بسیار زیبا است.

سیزدهم ژوئیه ۱۸۷۳

برگزاری مسابقات اسب‌دوانی در لو نشان، مسابقه پرش از مانع که اعضای انجمن تشویق را سخت بخشم می‌آورد. شب هنگام شاه برای تماشای چراغانی‌های پاریس و گروه‌های مشعلدار بمیدان تروکدرو (Tracadero) می‌رود. اگر هوا نامساعد نبود منظره بسیار جالب و تماشائی می‌شد. من شام را در خانواده سیر (Seillière) صرف کرده و به اتفاق روزان (Roza) خانم دوگالیفه (M me de Galiffet) و خانم بوشه (M me Bocher) برای شرکت در جشن‌ها براه افتاده از میان سفوف می‌گذریم و براحتمی به مقصد می‌رسیم. بهنگام بازگشت از ملتزمین رکاب جداننده خود را در کالسکه‌ای تنها در میان جمعیت‌های برادران (Les Frères) و دوستان (Les Amis) می‌بایم که در فاصله میان فلکه و ابلیسک (Obelisque) ما را بیاد ناسزاها و دشنام‌های سخت می‌گیرند.

چهاردهم ژوئیه ۱۸۷۳

پس از پانزده روز برای اولین بار در پاریس میمانیم. امروز بدون طی کردن راه ورسای سپری می شود.

پانزدهم ژوئیه ۱۸۷۳

بر گزارى شب نشینی بزرگ در الیزه موفقیت کامل ولی جمعیتی در حدود ۲۶۰۰۰ نفر بجمع ۲۵۰۰ نفر مدعو پیوسته است و سالن ها گنجایش بیش از ۱۵۰۰۰ نفر ندارند .

خوشبختانه عده زیادی برای تماشای چراغانی ها در باغچه ها بگردش میپردازند . شاه بسیار خوشحال بنظر میرسد و خود را بویژه به بلندی دامن خانها مشغول می دارد . در خروجی و رختکن ها بطرز بدی ترتیب یافته اند و پیدا کردن پالتوها و کالسکه ها بسیار مشکل است .

شانزدهم ژوئیه ۱۸۷۳

مارشال برای استقرار به ورسای باز میگردد

هفدهم ژوئیه ۱۸۷۳

شاه به ورسای آمده در نشست مجلس که پیرامون قانون نظامی بحث و گفتگومی شود حضور میابد . *کلیه علوم انسانی*
شب از طرف دوک دو بروگلی مهمانی بزرگی در وزارت امور خارجه بر گزار می گردد.

1-La Ferté Mace. 2- L'orne.

3- M. Georges Lepage. 4- Prince Gislain -

Richard Francois Marie de Berghes de st-

Winock . 5- Château de Rânes (orne).

6- Marechal Mac - Mahon. 7- Gare de Passy,

8- Duc de Broglie.